

משם עוד מות ומשכלת. הורו במאמרם זה הבחינה הרביעית בזה האופן אשר זכרתי, והביאו עליה ארבעה ראיות. הראשונה ממי מרה שהמתיקם משה רבינו עליו השלום על יד העץ אשר השליך שמה שהיה מר גם כן, לפי שהיו מלומדים במצרים עם חכמי הסגולות והטבעים, והיה צריך להוציאם מהחשך שהיה ממתיק את המים בדבר מתוק בטבעו, לכן עשאו על ידי דבר מר לפרסם יכלתו יתברך. השני מנסי ישעיה שעשה מריחת השחין בדבלת תאנים היבשים שהם מחממים בחי אשר להם, והיה יותר מוזק לשחין כפי הטבע. והשלישי מרפואת משה רבינו ע"ה לחלאי הנחש שצוה בהבטת נחש הנחשת אשר עשה, לפי שכבר כתבו בעלי הנסיון כי הבטת הנשוך בצורת המשיך יעורר כאבו, והוא ע"ה רפא אותם **עם המזיק** ההוא. והרביעי היה הנס שעשה אלישע ברפואת מי יריחו, שרפאם במלח שהוא בטבעו מסיר מתיקות המים ומעתיקם אל המרירות, לפי שהתחיל המליחות שריפת החלקים הדקים או ערובם בחלקים שרופים, וכשיתוסף השרפה יעקנו מהמליחות אל המרירות, ולכן היה הים מלוח ובקצת מקומות הארץ שפועלים בהם הגרמים השממיים השרפה יהיו המים מלוחים ורעים, ותקן ורפא אלישע המים ההם בהפכם שהוא המלח כדי לפרסם עוד אמתת המופת. הנה א"כ ארבעת הבחינות האלה שאפשר שיובחנו בגודל הנסים ומעלתם כלם נמצאו במופת אלישע ע"ה: ואמנם במעלת נבואתו אין ספק שהכתובים יעידו עליו ועל מעלת אליהו הרבה בדבר אחד, והוא שנראה מספור המ שהיה רוב נבואותיהם בהקיץ, ובהיותם מדבר אדם היתה הנבואה שורה עליהם, וגם יראה כי היתה שרוב מה שהיו עושים על דרך הפלא היה מנסים שיגזרו על הדברים הטבעיים והיה מתקיים בדבריהם, ויקשה אם כן איך זכו הנביאים האלה להנבא בהקיץ ולפעול הנסים מבלי צווי אלקי? ומה שראוי שיאמר בזה הוא, שהנביאים כשהיו רואים בעצמם התעוררות נמרץ לעשות דבר היו מכירים כי מאת ה' הוא, ולכן היו עושים מה שימלאם לבם ויאמרו כי דבר ה' הוא, לפי שהיו יודעים כפי האמת כי אין איתו ההתעוררות כי אם מאתו יתברך, וכבר כתבתי בספר מחזה שדי שהנסים לא היו עושים אותם הנביאים ושלא היו הם הפועלים אותם אבל הבורא יתברך היה פועל אותם באמת כפי גזרתם, כי אליו לבדו יאות פעל הנס ולא לאחר, וכמו שאמר המשורר (תלים פ"ו י') כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך:

פרישת שתיים עשרה תספר שאלישע משח את חזאל למלך על ארם ואת יהוי למלך על ישראל, כמו שצוה השם יתברך אל אליהו בהי חורב, ותספר מלחמות חזאל שעשה בישראל ומכת חרב והרג ואבדן שעשה יהוא בבית אהאב ובכהני הבעל והאשרה ועובדי ע"ז. תחלת הפרשה ויבא אלישע דמשק וגומר, עד ועתליה אם אחזיה וגומר. והנה שאלתי בפרשה הזאת שש השאלות:

שאל הציפו למעלה, ובהיותו גשם כבד מבקש הירידה למטה בטבע עשאו קל וצופה למעלה, והעץ שהשליך שמה שהיה קל צלל במים עד מקום הברזל, וכן היה תחיית בן השונמית ותחיית המת שנגע בעצמותיו שהתנועע הגוף המת שאין בו נפש הוא כנגד הטבע: ואמנם הבחינה השלישית היא מה שיעשה הנביא בדבר שפתיו, לא בכלי ולא באמצעי כי אם בדבור ובמאמר בלבד, כי זה בודאי מורה על היכולת העצום וההתבודדו והנפלא ושהוא למעלה מהטבע אחר שיעשה באמירה. והוא כמאמר משה (במדבר ט"ז ל') ופצתה האדמה את פיה וגומר, ומאמר יהושע (יהושע ו' י"ג) שמש בגבעון יום וגומר, ולכוון לזה אחז"ל שיעקב נעשה שותף עם בוראו בכל דבר, א"ר פנחס ראה מה כתיב? (ירמיהו י' ט"ז) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא וישראל שבט נחלתו, ומנין שהצדיקים שותפים עם האלקים כשהוא צר צורה? שנאמר (ד"ה א' ד' כ"ד) המה היוצרים יושבי נטעים, שהם שותפים עם האלקים בכל בריה, עם המלך במלאכתו, הם יושבים ובורא בריות, אמר השם יתברך לא דיין שאיני עושה דבר חוץ מדעתך אלא כל מה שאני פועל בעולם הזה ובעולם הבא הוא מתוקן לאבי, הה"ד (תלים ל"א כ') מה רב טובך אשר צפני ליראיך ע"כ, רמזו במאמר הזה להעיר על אעלת הנביאים וכהם על שנוי הטבעים אשר יצא האל יתבי לבדו, כאלו יש להם שותפות עם בוראם ביצירות לשונותם כרצונם, ולכן באו בו לשונות שוים בענינם, אמר (תלים ל"ג ו') בדבר ה' שמים נעשו, ובה הלשון אמר בדבר הנביא אשר בשמרון, בדבר אלישע אשר דבר, ומזאת הבחינה תמצא לאל שש שבמאמרו וקללתו בלבד המית מ"ב נערים בביתאל, ובמאמרו באו המים אל הנחל והגבים לשלשת המלכים, והולידה השונמית ונדבק הצרעת בגחזי, ונסים אחרים רבים אשר עשה בזולת דבר אמצעי ולא כלי מה כי אם במאמרו בלבד: ואמנם הבחינה הרביעית היא במה שיפעלהו הנביא והנפלאות לא במאמרו בלבד כי אם בכלי, כשיפעל הנביא בכלי פעולות שהיה מבואר מדרך אותו כלי שיפעל הפכים מדרך הטבע, והיה זה מופת כפול ונקרא גם בתוך נס, ולכוון לזה אחז"ל, (מכילתא פ"י בשלח) א"ר יוחנן בן ברוקה ראה כמה גדולים נסים של הקב"ה, מדת בשר ודם במתוק מרפא את המר, אבל הקב"ה במר מרפא את המר, שנאמר (שמות ט"ו כ"ה) ויורה ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, וא"ר יהודה עץ של זית היה, ורבי יהושע הכהן אומר עץ של ערבה היה, וי"א עקרי תאנה, וי"א עיקרי רמון שהם מרים מכלם, וכן הוא אומר בישעיהו (ישע"י ל"א כ"א) קחו דבלת תאנים וימרחו על השחין ויחי, והלא בזמן שנותני שרף תאנים על הבשר מיד מתחבל? וכן הוא אומר (במדבר כ"א ט') והביט אל נחש הנחשת וחי, והלא כל מי שנשכו נחש ירואה נחש מיד מת? וכן הוא אומר באלישע (בסי' ב' כ"א) ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר ה' רפאתי למים ולא יהיה